

สัญญาประชาคมยามอำนาจใกล้สูญสิ้น*

SOCIAL CONTRACT WHEN DECLINING POWER

พระครูวรจิตตานุรักษ์

Phrakruworajittanuruk

พิชิต กันยารณ

Pichit Kanyawan

วรเชษฐ์ โทอิน

Worachet Tho-un

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Email: Worachet.th@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในเมืองไทย คือ ในยามเริ่มขึ้นมาบริหารประเทศ มีอำนาจมหาศาล ผู้บริหารประเทศมักมองว่าตนเองเก่งเหนือผู้อื่นทั้งปวง ไม่สนใจรับฟังความคิดเห็นผู้ใด ปิดกั้นการมีส่วนร่วม มองผู้คิดต่างเป็นศัตรู และมักตัดสินใจตามความต้องการของตนเองเป็นหลัก ครั้นล่วงมาถึงในยามที่อำนาจใกล้สูญสิ้นกลับพยายามปรับเปลี่ยนความคิด เปิดกว้าง สร้างการมีส่วนร่วม แต่ก็มักจะสายเกินไป นอกจากวิกฤตโควิด แล้วอาจมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดของนายกรัฐมนตรีอยู่ไม่น้อยนั่นคือ กระแสความเบื่อหน่ายของประชาชนเกี่ยวกับเกมการเมืองแบบเก่าของพรรคร่วมรัฐบาลที่ยังหมกมุ่นอยู่กับการแย่งชิงตำแหน่งอำนาจและผลประโยชน์เป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงสถานการณ์ที่เป็นปัญหาภายในประเทศแต่อย่างใด เห็นได้จากการเล่นเกมการเมืองแย่งชิงตำแหน่งกันภายในพรรค การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่วิพากษ์การครอบงำของกลุ่มอำนาจนำในสังคมที่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของรัฐบาลไม่น้อยทีเดียว รวมทั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในการวิพากษ์วิจารณ์ระบบอภิสิทธิ์ชน การบริหาร

* Received 3 April 2022; Revised 1 May 2022; Accepted 2 June 2022

ประเทศแบบรวมศูนย์อำนาจ การปิดกั้นเสรีภาพและการกีดกันการมีส่วนร่วมของประชาชน การเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้มีรูปแบบผสมผสานทั้งการเคลื่อนไหวแบบดั้งเดิม ดังนั้น เมื่อหากรัฐบาลสร้างความหวังและให้สัญญาประชาคมแล้ว หากรัฐบาลไม่รักษาสัญญาในครั้งนี้ อนาคต ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของรัฐบาลคงหมดสิ้นไป แต่หากสามารถรักษาสัญญาและทำได้จริงดังที่ประกาศเอาไว้ ความทรงจำของสังคมที่มีต่อรัฐบาลหลังหมดสิ้นอำนาจก็จะแตกต่างออกไป

คำสำคัญ: สัญญาประชาคม, อำนาจใกล้ชิดผู้สืบลิน

Abstract

One political phenomenon that occurs frequently in Thai politics is when the country began to run. great power Country leaders tend to see themselves as superior to others. Ignoring anyone's thoughts Block participation sees different thinkers as enemies and often make decisions based on their own needs. When he arrives at the end of his powers, he tries to change his thinking, open up, create participation. But it's always too late. Aside from the Covid crisis, there may be other factors that have influenced the Prime Minister's shift in thinking, namely people's boredom about the old political game of the ruling coalition. who are still mainly obsessed with vying for power and interests Regardless of the situation that is a problem within the country in any way. This can be seen from the political games that compete for positions within the party. The movement of the new generation criticizing the dominance of the ruling powers in society has also affected the sentiments of the government quite a bit. Including the new generation, there is a continuous movement to criticize the privileged system. centralized administration of the country blocking liberty and the deprivation of public participation. The group's

movement has a blend of both traditional movements. Therefore, when the government creates hope and promises the community If the government does not keep this promise in the future, the government's image and credibility will be lost. But if you can keep the promise and do it as announced Society's memory of the government after the end of power will be different.

Keywords: Social Contract, Declining Power

บทนำ

ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทยที่ผ่านมานับตั้งแต่ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงระบบและรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (absolute monarchy) มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย (constitutional monarchy) ในช่วงปี พ.ศ. 2475 นั้น ได้มีปรากฏการณ์หลายประการที่บ่งชี้ถึงวิวัฒนาการทางการเมืองแบบไทย ๆ ความล้มเหลวและการล้มลุกคลุกคลานทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยของไทยมักจะวนเวียนอยู่กับวงจรอุบาทว์ทางการเมืองที่ทำให้สังคมไทยไม่อาจที่จะหลุดพ้นวิกฤติการณ์ทางการเมือง หรือไม่อาจหลุดพ้นจากระบอบเผด็จการทางการเมือง (political dictatorship) ภายใต้ร่มเงาของการปกครองของประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ระบบและรูปแบบทางการเมืองของไทยยังต้องเวียนว่ายอยู่ภายใต้การครอบงำทั้งทางตรงและทางอ้อมของระบอบเผด็จการ (dictatorship) มาอย่างยาวนานถึง 87 ปี สลับกันไปสลับกันมา ระหว่าง “เผด็จการผ่านรัฐประหาร” กับ “เผด็จการผ่านรัฐสภา” โดยมีกระบวนการใช้รูปแบบของเผด็จการทางการเมือง (political dictator) อย่างน้อย 2 รูปแบบ คือ “รัฐธรรมนูญ” (constitution) กับ “การเลือกตั้ง” (election) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนสลับวงจรอุบาทว์ดังกล่าว ขบวนการที่ทำให้การเมืองไทยยังคงต้องวนเวียนอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการ โดยมีช่องว่างหรือโอกาสที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญที่ออกแบบโดยสถาบันกษัตริย์บางคน บางกลุ่ม บางคณะที่มีอำนาจและบารมี (ผู้วิจย) กล่าวคือขบวนการดังกล่าวจะเป็นการเข้าแย่งชิงกันคุมอำนาจทางการเมืองและการปกครองแบบเผด็จการผ่านรัฐสภาโดยยุทธวิธีการ 2 รูปแบบ คือ “การทำรัฐประหาร” และ “การเลือกตั้ง” โดยถือเอาการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นข้ออ้างสำคัญในการโค่นล้มกันเองแล้วก็ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้อำนาจรัฐ (state power) ให้สอดคล้องและเอื้อผลประโยชน์ของพรรคพวกตนแล้วทำการเลือกตั้งกันใหม่ เมื่อใช้วิธีการเลือกตั้งเรียบร้อยแล้วและตกลงกันไม่ได้ในการแบ่งปันอำนาจและผลประโยชน์ จึงต้องโค่นล้มและเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญกันใหม่อีกรอบ หมุนเวียนเป็นวัฏจักรทางการเมือง (political cycle) ระหว่าง “กระบวนการโค่นล้มรัฐบาลด้วยกำลังทางทหารหรือการทำรัฐประหาร” กับ “กระบวนการเลือกตั้ง” ที่เป็นฉากสำหรับบังหน้าในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองโดยมีรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่เป็นแกนกลางของการหมุนเวียนสับเปลี่ยนชั่วคราวทางการเมือง ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวนิยมเรียกขานกันอย่างคุ้นชินว่า “วงจรอุบาทว์ทางการเมือง” ซึ่ง ชัยอนันต์ สมุทรวณิช และเชาวนะ ไตรมาศ (2557) อธิบายว่า วงจรอุบาทว์ทางการเมืองของไทยจะเริ่มก่อตัวจาก “รัฐธรรมนูญ–การเลือกตั้ง–รัฐสภา–รัฐบาล–วิกฤตการณ์–รัฐประหาร” หมุนเวียนเป็นวัฏจักรเดิม ๆ ดังนั้น เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่เอาด้วยกับชั่วคราว (Coup d'etat) ก็จะสลับเข้ามาไว้ที่การเลือกตั้ง (election) การสลับชั่วคราวโดยของชนชั้นบนที่มีส่วนน้อยของประเทศซึ่งมีอำนาจ (Authority) หรือมีอำนาจเชิงบารมี (charismatic authority) เช่นนี้ ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นและมีมุมมองว่าเป็นปรากฏการณ์ของกระบวนการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย (the reproduction process of political inequality and thai democratic regime) อีกรูปแบบหนึ่งและจะทำให้ระบอบเผด็จการทหารสามารถดำรงอยู่ได้เรื่อยมา และการทำรัฐประหารครั้งล่าสุดในประเทศไทยได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยเวลาประมาณ 16.30 น. คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หรือ “national council for peace and order: NCPO.” ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการ (ในขณะนั้น) และนับว่าเป็นการทำรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทย ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ได้เกิดการทำรัฐประหารขึ้นในวันที่ 19 กันยายน 2549 และการทำรัฐประหารได้เกิดขึ้นหลังจากที่วิกฤตการณ์ทางการเมืองเดินทางมาถึงทางตันบนพื้นฐานแห่งความขัดแย้งของสังคมในช่วงเดือนตุลาคม 2556 โดยมีสาเหตุทางการเมืองเป็นหลักซึ่งส่วนหนึ่งที่มาจาก “กระบวนการคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม” ของรัฐบาลที่มีการอ้างถึงวิธีการเอื้อผลประโยชน์ต่อนักการเมือง (บางกลุ่ม) จนเกิดวาทกรรมทางการเมืองที่ว่า “การนิรโทษกรรมเหมาเข่ง” หรือ “การนิรโทษกรรมฉบับสุดซอย” และอีกสาเหตุทางการเมืองที่สอง คือการทำรัฐประหารเพื่อเป็นการล้มล้างอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองของอดีตนายกรัฐมนตรีท่านหนึ่ง (วรเชษฐ์ โทอิน, 2564)

ผู้บัญชาการทหารบก (ในขณะนั้น) ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่เวลา 03.00 น. และกองทัพบกได้ตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) (peace and order maintaining command: POMC) ขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่แทนศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) (center for peacekeeping operations: CPO) ซึ่งกองกำลังเฉพาะกิจของ กอ.รส. ได้ทำการปิดสื่อแทบทุกชนิดโดยสั่งให้ตรวจสอบการทำงานของสื่อภายในประเทศทุกชนิดและตรวจสอบเนื้อหาของสื่อบนออนไลน์ทุกประเภท พร้อมทั้งได้มีการจัดประชุมเพื่อหาทางออกของวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศด้วยกันหลายฝ่ายเพื่อสร้างความสมานฉันท์ทางการเมือง แต่ว่าการประชุมในคราวนั้นก็ไม่บรรลุผลสำเร็จในการหาทางออกทางการเมืองร่วมกันโดยการยอมถอยกันคนละก้าว มีประเด็นการต่อรองทางการเมืองในที่ประชุมซึ่งต่างฝ่ายก็ต่างมุ่งที่จะช่วงชิงอำนาจทางการเมืองให้กับฝ่ายตนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นข้ออ้างที่สำคัญประการหนึ่งในการทำรัฐประหารในครั้งนั้น พร้อมทั้งการมีปัจจัยเสริมจากประชาชนบางกลุ่มและบางสื่อที่ออกมาเรียกร้องให้กองทัพได้ออกมาคลี่คลายสถานการณ์ทางการเมือง ดังนั้นจึงเป็นแรงเสริมให้เกิดการอ้างเหตุผลของการทำรัฐประหารให้ดูมีน้ำหนักเพิ่มมากขึ้นด้วย และภายหลังการทำรัฐประหารได้สำเร็จคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงทันที ยกเว้นรัฐธรรมนูญ หมวด 2 มาตรา 8 ถึงมาตรา 25 ทำให้คณะรัฐมนตรีรักษาการได้หมดอำนาจลงตลอดจนการสั่งให้ยุบวุฒิสภา (senate) ทันที และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ขึ้นมาเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนรัฐบาลชุดเดิมและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นผู้ใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีแบบเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการส่วนงานของภาครัฐทุกประเภท ทั้งนี้ก็เพื่อให้บริหารราชการแผ่นดินได้อำนาจความสะดวกและตอบสนองอำนาจของกลุ่มตนมากที่สุด และที่สำคัญคือได้ประกาศว่าจะทำ “การปฏิรูปการเมือง” ให้แล้วเสร็จก่อนที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งก็เป็นเพียงวาทกรรม (discourse) ทางการเมืองประการหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยมองว่า “ไม่มีคำมั่นสัญญาใด ๆ จากคณะรัฐประหารว่าประเทศไทยจะหวนกลับสู่การปกครองโดยพลเรือนโดยเร็ว” มีเพียงแค่คำมั่นสัญญาที่สวยหรูว่า “จะคืนความสุขให้กับประชาชน” เท่านั้น โดยไม่มีรายละเอียดที่บ่งชี้ชัดได้ว่ารัฐบาลจะคืนความสุขให้กับประชาชนในรูปแบบไหน เมื่อไร และอย่างไร ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติในฐานะรัฐบาลจึงมีนโยบายผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสารทำความเข้าใจไปยังประชาชน คือรายการคืนความสุขให้คนในชาติ

ให้ประชาชนทราบถึงเหตุผลของการรัฐประหาร การบริหารราชการแผ่นดิน การแก้ไขปัญหาประเทศชาติ รายงานผลการดำเนินการของรัฐบาล รวมถึงใช้เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 20.15 น. ดำเนินรายการโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เริ่มออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2557 หลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 เพียง 1 สัปดาห์ และออกอากาศครั้งสุดท้ายในวันที่ 7 ตุลาคม 2559 รวมทั้งหมด 124 ตอน จำแนกเป็นรายปีได้ดังนี้ ปี 2557 มีจำนวนการออกอากาศ 31 ตอน, ปี 2558 มีจำนวนการออกอากาศ 52 ตอน และปี 2559 มีจำนวนการออกอากาศ 41 ตอน ต่อมาภายหลังภายหลังจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 ส่งผลให้รายการคืนความสุขให้คนในชาติยุติการออกอากาศลงในวันศุกร์ที่ 14 ตุลาคม 2559 ระหว่างนั้นมีการปรับปรุงรูปแบบรายการและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นรายการ “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง โดยออกอากาศครั้งแรกในวันศุกร์ที่ 21 ตุลาคม 2559 (ปฐมพร คงนุช, 2562)

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะผู้ดำเนินรายการหลักได้ประกาศตัวเป็นผู้สร้างประชาธิปไตยแบบไทยนิยมและใช้รายการคืนความสุขให้คนในชาติอธิบายความหมายของประชาธิปไตยในแบบคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จนนำไปสู่ความสำเร็จในการทำให้รัฐธรรมนูญที่ยกกว้างขึ้นหลังการรัฐประหาร ปี 2557 ผ่านประชามติ ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมโดย เอกจิต สว่างอารมณ์ และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมประชามติของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติ” พบว่า ความหมายของรายการคืนความสุขให้คนในชาติได้สะท้อนความหมายที่แฝงอยู่ภายในตัว 3 ประเด็น คือ (1) การอบรมสั่งสอน (2) การวิวาทะกับฝ่ายตรงข้าม และ (3) การชี้แจงทำความเข้าใจ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับความหมาย 3 ชุด ได้แก่ (1) ประชาธิปไตยแบบ คสช. (2) วาทกรรมชุดความมั่นคง และ (3) วาทกรรมชุดพ่อเมือง (ขุนพล) พร้อมทั้งพบว่า การให้ความหมายที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อการกำหนดซึ่งอัตลักษณ์และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมต่อประชาชนและฝ่ายตรงข้ามเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการออกเสียงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2560

เมื่อพิจารณาจากประเด็นวาทกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างความเหลื่อมล้ำทางการเมืองที่ปรากฏชัดอย่างหนึ่งผ่านการจัดกระทำรัฐประหารในครั้งนี้ คือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อาศัยอำนาจรัฐในฐานะรัฐอธิปไตย (sovereignty) ทำการ

ควบคุม สั่งการ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารประเทศผ่านวิธีการออกประกาศและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อกฤษฎาไปสู่กระบวนการปฏิรูป (reformation) ตามคติพจน์ที่กล่าวผ่านวาทกรรมทางการเมืองที่ว่า “มันคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และได้มีปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำทางการเมือง 2 ประการ ที่ได้ปรากฏขึ้นในประวัติศาสตร์ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง คือคนไทยส่วนใหญ่ต้องสูญเสียสิทธิเสรีภาพที่หายไปพร้อมกับการสูญเสียงบประมาณอย่างมากของรัฐบาล และประการที่สอง คือการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ที่มาจากกลุ่มนายทหารชั้นสูง ข้าราชการชั้นสูงและพรรคพวกของตนเข้ามาเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เข้ามาทำหน้าที่แทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) อนึ่งการทำหน้าที่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ก็ดำเนินไปโดยมักกล่าวอ้างผ่านวาทกรรมว่าเป็นไปตามพิมพ์เขียว (road map) ของการปฏิรูปประเทศในระยะที่สองที่จะเป็นการนำประเทศไปสู่การเลือกตั้งและการมีประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสังคมไทย อนึ่งหลังจากการผ่านร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จในปี 2560 บทบาทของรัฐบาลที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พยายามชูจุดเด่นของตนคือ “การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” ซึ่งเป็นกรอบระยะเวลาที่ยาวนานมาก เมื่อหากได้เปรียบเทียบกับแผนยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาลต่าง ๆ ที่ผ่านมา พร้อมนี้รัฐบาลก็ยังได้สร้างปรากฏการณ์ทางการเมืองแบบประชานิยมผ่านการให้ฟรีหรือการดูแลประชาชนผ่านสวัสดิการของรัฐ เช่น “ไทยแลนด์ 4.0” “ประชารัฐ” และ “ไทยนิยม ยั่งยืน” เป็นต้น โดยที่ภาคประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้มีโอกาสอย่างทั่วถึงและไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างที่ควรจะเป็น

สัญญาประชาคม

ทฤษฎีสัญญาประชาคม (the social contract theory) ทฤษฎีนี้เป็นที่นิยมกันมากในภายหลังและมีอิทธิพลแทนทฤษฎีเทวสิทธิ์ ทฤษฎีอธิปไตยเป็นของปวงชน มีรากฐานจากความคิดที่ว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐ โดยการที่มนุษย์ยินยอมร่วมกันทำสัญญาประชาคม (social contract) ประชาชนที่มีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้ได้แก่ Thomas Hobbes, และ John Locke, ซึ่งสองท่านนี้ได้ให้แนวคิดไว้แตกต่างกัน ดังมีสาระสำคัญดังนี้ (บ้านจอมยุทธ, 2565)

Thomas Hobbes (มีอายุราวปี ค.ศ. 1588-1697) ปราชญ์ผู้นี้ได้สร้างทฤษฎีสัญญาประชาคมนี้ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการปกครองของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์สจวร์ต (Stuarts) ของอังกฤษ (ราวปี พ.ศ. 2205) โดยมีสาระที่มุ่งเน้นให้มีอำนาจปกครองรัฐอย่างสมบูรณ์นั้นคือให้เกิดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (absolute monarchy) ทั้งนี้เพราะ Hobbes มีความเชื่อมั่นว่า รูปแบบของการปกครองที่กษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาดจะทำให้รัฐ (State) มีความมั่นคงและมีระเบียบมากที่สุด กล่าวคือตามแนวความคิดของ Hobbes ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐ (man is the creator of the state.) โดยสภาพดั้งเดิมตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นคือต่างคนต่างอยู่ ปราศจากกฎเกณฑ์และระเบียบวินัย มนุษย์จึงประสบแต่ความชั่วร้ายต่าง ๆ เช่น ความว้าเหว่ (solitary) มีความยากจน (poor) มีความสกปรก (nays) และมีความโหดร้าย (brutish) สภาพธรรมชาติทำให้เกิดสภาพ “อำนาจคือธรรม” (might is right) อำนาจผันแปรไปตามบุคคล ฉะนั้นมนุษย์มีความจำเป็นต้องมีรัฐบาล มีระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ด้วยการทำสัญญาร่วมกันในทำนองที่ว่ามนุษย์ยอมมอบอำนาจให้รัฐบาลทั้งหมด รัฐบาลทรงไว้ซึ่งอำนาจสูงสุดที่เรียกว่า “องค์อธิปัตย์” (sovereign) ประชาชนไม่มีสิทธิ์ที่จะทำการปฏิวัติ (revolution) แม้จะไม่พอใจนโยบายหรือวิธีการปกครอง เพราะผู้ปกครองไม่ถือว่าเป็นคู่สัญญากับประชาชน ฉะนั้นผู้ปกครองย่อมมีอำนาจจะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนต้องการ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ก็ตาม เพราะประชาชนได้เสียสละสิทธิตามธรรมชาติให้แก่ประมุขแล้ว รัฐบาลตามความหมายนี้จึงเป็น “รัฐบาลหรือพระมหากษัตริย์ที่อยู่เหนือกฎหมาย” (government or monarch that is above the law)

ส่วน John Locke (มีอายุราวปี ค.ศ. 1632-1704) นักปราชญ์ท่านนี้มีแนวความคิดว่า สภาพดั้งเดิมของมนุษย์อยู่ในสภาพธรรมชาติคืออยู่กันอย่างมีความสุข มีความมั่นคง มีความปลอดภัยและมีอิสรภาพเสรีภาพที่จะดำเนินการได้ตามใจปรารถนา มนุษย์จึงมีความพอใจจะอยู่ในสภาพธรรมชาติ แต่ในกาลต่อมามนุษย์เกิดความไม่มั่นใจในความสุขความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความอิสรเสรีที่ตนได้รับนั้นจะมีอยู่ตลอดไป มนุษย์จึงหาทางป้องกันและหาทางออกโดยการจัดตั้งรัฐบาลขึ้น โดยการมอบอำนาจการปกครองให้บุคคลคณะหนึ่งซึ่งเรียกว่า “รัฐบาล” ซึ่งจะต้องมีลักษณะดังนี้ (บ้านจอมยุทธ, 2565)

1) รัฐบาลเกิดจากมนุษย์ทำสัญญามอบอำนาจให้กับหน่วยปกครอง แต่รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน (the government is made up of human beings who contract powers to the government. But the government must be responsible to the people.)

2) รัฐบาลต้องกระทำตามเจตนารมณ์ของประชาชน เจตนารมณ์ของประชาชนย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด (the state must act according to the will of the people. the will of the people is above all.)

3) ประชาชนสามารถเปลี่ยนคณะรัฐบาลได้ตามวาระถ้าเห็นว่ารัฐบาลนั้นไม่ปฏิบัติงานไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐ (people can change the government at any time if they consider that the government does not operate according to the will of the majority of the people in the state.)

4) รัฐบาลมีฐานะเป็นคู่สัญญากับประชาชนผู้มอบอำนาจให้ ฉะนั้นรัฐบาลจะทำอะไรตามความต้องการของตนไม่ได้ (the government has a position as a party to the people who have authorized them. Therefore, the government cannot do anything according to its own needs.)

พร้อมนี้มีมุมมองของ Jean Jacques Rousseau (มีอายุราวปี ค.ศ. 1712-1778) ซึ่งเป็นนักปราชญ์อีกท่านหนึ่งได้ถ่ายทอดความรู้และเขียนหนังสือขึ้นเพื่อสนับสนุนทฤษฎีสัญญาประชาคมว่าสภาพดั้งเดิมของมนุษย์เป็นเช่นเดียวกับ Hobbes คือเป็นสภาพที่ขาดระเบียบวินัย มีความโหดร้ายทารุณ มีความสกปรก มีการเข่นฆ่า มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ซึ่งแน่นอนว่ามวลมนุษย์ไม่ต้องการสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้น จึงหาวิธีการป้องกันสร้างสังคมใหม่ที่น่าอยู่ขึ้น โดยมนุษย์รวมกันตกลงเป็นเอกฉันท์ (unanimous) จะก่อตั้งชุมชนทางสังคม (social community) ขึ้นมาจัดระเบียบทางสังคมอันจะนำไปสู่การก่อตั้งรัฐที่ถูกต้องตามหลักเหตุผลที่แท้จริง ซึ่งตามแนวความคิดของ Rousseau นั้นสะท้อนว่ารัฐมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยยึดหลักเจตนารมณ์ที่มีเหตุผล คือ “general will” ซึ่งเป็นพลังผลักดันให้รัฐปฏิบัติการทั้งปวงเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั่วไป จะเห็นได้ว่า Rousseau นั้นเน้นถึงคุณลักษณะแห่ง

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากกว่าจำนวนประชาชน ข้อตกลงใด ๆ ที่แม้ว่าประชาชนเห็นพ้องต้องกันเรียกว่า “the will of all” แต่ถ้าข้อตกลงดังกล่าวไม่มีคุณลักษณะที่ดำเนินไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในรัฐก็ไม่ถือว่าเป็น “general will” เพราะสัญญาประชาคม (social contract) ตามความคิดของ Rousseau คือ เอกชนทุกคนยอมยกสิทธิตามธรรมชาติให้แก่อธิปัตย์ (sovereign) ซึ่งได้แก่ “general will” ฉะนั้นจึงเท่ากับว่าเอกชนมอบสิทธิให้แก่ชุมชนเป็นส่วนรวม”จากแนวความคิดของ Rousseau ที่กล่าวมานี้ จึงพอสรุปสาระสำคัญแห่งลักษณะรัฐบาลของเขาได้ ดังนี้

- 1) รัฐนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย
- 2) รัฐจะต้องปฏิบัติการทั้งปวงเพื่อประโยชน์สุขและสอดคล้องกับความประสงค์ของประชาชนส่วนใหญ่ (general will)
- 3) เอกชนทุกคนยอมยกสิทธิตามธรรมชาติให้แก่อธิปัตย์ (sovereign) ซึ่งได้แก่ general will นั้น
- 4) ชุมชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย แต่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ
- 5) อำนาจอธิปไตยเป็นของชุมชน และอยู่ที่ชุมชนไม่ได้อยู่ที่รัฐบาล
- 6) Rousseau ไม่เห็นด้วยกับความคิดเรื่องรัฐสภาหรือประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนถือว่าอำนาจอธิปไตยนั้นมิอาจมอบให้แก่บุคคลใดได้ เพราะผู้แทนไม่สามารถแสดงออกหรือสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนได้จริง ระบอบประชาธิปไตยของ Rousseau เป็นประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) แบบประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ (Athens) และรัฐสปาร์ตา (Sparta) หรือประชาธิปไตยแบบหมู่บ้านสวิส (Swiss village) ซึ่งประชาชนมาชุมนุมกันโดยตรง
- 7) ความประสงค์ของคนส่วนใหญ่ (general will) นั้นต้องยึดหลักศีลธรรม หรือคุณธรรมเป็นแนวทาง มิฉะนั้นเสียงข้างมากก็จะกลายเป็นทรราชย์ข้างมาก (majority tyranny) ไปได้

จากมุมมองของแนวความคิด ทฤษฎีสำคัญทางการเมืองของนักปราชญ์ทั้ง 3 ท่าน คือ Hobbes, Locke ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีสัญญาประชาคม และ Rousseau ผู้สนับสนุนปรัชญาทาง

การเมืองดังกล่าวต่างก็มีสาระสำคัญของทฤษฎีเหมือนกันในข้อที่ว่า “รัฐบาลเป็นผลมาจากสัญญาของประชาชน” คือ รัฐบาลได้มอบอำนาจจากประชาชน แต่การมอบอำนาจอ้างว่านั้น มีลักษณะแตกต่างกันอยู่บ้าง คือ Hobbes ถือว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของตนทั้งหมดให้ผู้ปกครอง ประชาชนจะเรียกคืนหรือทวงถามคืนซึ่งอำนาจและสิทธิธรรมชาตินั้นมิได้โดยประการทั้งปวง แต่ Lock ถือว่ารัฐบาลเป็นรัฐบาลแบบประชาธิปไตยจะต้องรับผิดชอบต่อกุสัญญาคือประชาชนและประชาชนสามารถที่จะทวงถามเรียกอำนาจและสิทธิธรรมชาตินั้นได้ ส่วน Rousseau เชื่อว่ารัฐบาลจะต้องเป็นรัฐบาลแบบประชาธิปไตยโดยตรง และรัฐบาลจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ให้สอดคล้องกับความประสงค์ส่วนใหญ่ (general will) แต่ในปัจจุบันนี้ แนวความคิดที่ว่ารัฐบาลเกิดจากการทำสัญญาของประชาชนนั้นจะมีไม่มากนัก แต่กลับจะเห็นไปว่ารัฐบาลเกิดจากความยินยอมของประชาชนยกอำนาจการปกครองให้อันจะนำไปสู่รากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้นถ้าจะสรุปแนวความคิดของนักปราชญ์ทั้ง 3 คน ในทฤษฎีสัญญาประชาคมจะได้ใจความดังนี้ (1) มนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐ (2) มนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติ (3) รัฐเกิดจากการที่มนุษย์ร่วมกันทำสัญญา (4) รัฐต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของประชาชน (5) รัฐที่ดีต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย (6) เจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ที่รัฐต้องปฏิบัติตามก็คือ ต้องทรงไว้ซึ่งลักษณะคุณธรรมและศีลธรรม

สัญญาประชาคม สัญญาใจ ไทยทั้งชาติ

ปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในการเมืองไทยนั้นคือ ในยามเริ่มขึ้นมาบริหารประเทศ มีอำนาจมากมายมหาศาล ผู้บริหารประเทศมักมองว่าตนเองเก่งเหนือผู้อื่นทั้งปวง ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้ใด ปิดกั้นการมีส่วนร่วม มองผู้คิดต่างเป็นศัตรู และมักตัดสินใจตามความต้องการของตนเองเป็นหลัก ครั้นล่วงมาถึงในยามที่อำนาจใกล้สูญสิ้น กลับพยายามปรับเปลี่ยนความคิด เปิดกว้าง สร้างการมีส่วนร่วม แต่ก็มักจะสายเกินไป ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนได้จากการบริหารงานของรัฐบาลที่เริ่มจาก คณะอนุกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง ภายใต้คณะกรรมการเตรียมการเพื่อสร้าง

ความสามัคคีปรองดอง ในการประชุมครั้งที่ 8/2560 เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2560 แจ้งว่าเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2560 รองนายกรัฐมนตรีพลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ ได้อนุมัติให้เผยแพร่เอกสารสัญญาประชาคมเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง มีสาระสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้ (เทศบาลขุนทะเล, 2561)

- 1) รู้รักสามัคคี ร่วมกันสร้างสามัคคีปรองดองใช้สิทธิ เสรีภาพตามกรอบของกฎหมาย ยอมรับความคิดเห็นเข้าใจประชาธิปไตย แก้ไขปัญหาด้วยระบบรัฐสภา
- 2) ยึดมั่นศาสตร์พระราชา พัฒนานตนเองนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ประกอบอาชีพสุจริตมีไมตรีจิตต่อกัน
- 3) จัดการทุจริต ดำเนินชีวิต ด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม มีความซื่อสัตย์ ร่วมกันต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ
- 4) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมแบ่งปัน ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม คำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม
- 5) ดูแลคุณภาพชีวิต ร่วมมือกันสนับสนุนดูแลคุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุขและการศึกษาอย่างเท่าเทียม
- 6) เคารพกฎหมาย เชื่อมั่นและต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานอย่างอิสระ เป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ
- 7) รู้เท่าทันข่าวสาร รับรู้ข่าวสารอย่างรอบคอบ ไม่เสนอข้อมูลที่บิดเบือน ยั่วยุ ก่อให้เกิดความขัดแย้ง
- 8) ยึดมั่นกติกาสากล ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาสากลระหว่างประเทศ โดยยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ
- 9) พัฒนาและปฏิรูปประเทศ รับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำด้วยพลังประชารัฐสู่การเปลี่ยนแปลงประเทศอย่างเป็นระบบและครบวงจร
- 10) เดินหน้ายุทธศาสตร์ชาติ เรียนรู้ ร่วมมือและสนับสนุนขับเคลื่อนประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน

การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่วิพากษ์การครอบงำของกลุ่มอำนาจนำในสังคมก็ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของพลเอกประยุทธ์ไม่น้อยทีเดียว กลุ่มคนรุ่นใหม่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในการวิพากษ์วิจารณ์ระบบอภิสิทธิ์ชน การบริหารประเทศแบบรวมศูนย์อำนาจ การปิดกั้นเสรีภาพ และการกีดกันการมีส่วนร่วมของประชาชน การเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้มีรูปแบบผสมผสานทั้งการเคลื่อนไหวแบบดั้งเดิม เช่น การชุมนุมประท้วง และการเคลื่อนไหวแบบหลังภาวะทันสมัยที่การผสมผสานระหว่างการทำกิจกรรมทางการเมืองแบบฉับพลันกับเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เข้าด้วยกัน รวมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่หน่วยงานของรัฐพยายามปกปิดเป็นความลับก็ถูกทำให้สาธารณะสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง จนทำให้รัฐบาลและสถาบันอำนาจของรัฐจำนวนมากประสบกับวิกฤตศรัทธาอย่างไม่เคยมีมาก่อน

รัฐบาลกับสัญญาประชาคมยามอำนาจใกล้สูญสิ้น

เมื่อพิจารณาบทวนไปถึงการที่รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่แถลงการณ์ต่อสาธารณะเป็นสัญญาประชาคมเกี่ยวกับทิศทางและแนวทางการบริหารประเทศแบบ “new normal” หลังวิกฤตโควิด-19 ในวันที่ 17 มิถุนายน 2563 ที่มุ่งการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยด้วยแนวทางการฝึกทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมตรวจสอบประเมินผลการทำงานของภาครัฐ และการทำงานเชิงรุก สะท้อนให้เห็นว่า พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพิ่งคิดได้และแถลงหลักคิดและแนวทางการทำงานเช่นนี้ภายหลังการครองอำนาจกว่า 6 ปี ทั้งที่ในอดีตบรรดานักวิชาการและภาคประชาสังคมได้เสนอแนวทางเช่นนี้มาอย่างยาวนาน แต่ไม่เคยให้ความสนใจแต่อย่างใด กล่าวได้ว่าวิกฤตศรัทธาต่อสถาบันอำนาจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล รัฐสภา องค์กรอิสระและกองทัพ แพร่กระจายไปแทบทุกระดับของสังคมไทย กระแสการเคลื่อนไหวเชิงลึกของหลากหลายกลุ่มในสังคมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนายกรัฐมนตรี เพราะเห็นว่าพลเอกประยุทธ์ไม่มีสมรรถนะเพียงพอในการบริหารจัดการประเทศได้อีกต่อไป และมองว่าเงื่อนไขโครงสร้างการเมืองในปัจจุบันโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญไม่สามารถสร้างฉันทามติร่วมในสังคมได้ หากสถานการณ์ดำเนินต่อไปในลักษณะนี้

จะสร้างผลกระทบต่อประเทศอย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงความคิดและวิธีการบริหารประเทศของพลเอกประยุทธ์จึงเป็นส่วนผสมทั้งเหตุผลของความตระหนักรู้ด้วยตนเอง และเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ต่อแรงกดดันจากภายนอก เพราะหากไม่เปลี่ยน ไม่ช้าไม่นานรัฐบาลประยุทธ์ก็คงไปไม่รอด เพราะไม่อาจทนรับกับมรสุมที่พัดกระหน่ำอย่างรุนแรงได้ ส่วนตัวพลเอกประยุทธ์เองก็คงถูกประวัติศาสตร์จารึกในแบบที่เจ้าตัวไม่พึงประสงค์อย่างยิ่งบนสถานะของรัฐบาลกับสัญญาประชาคมยามอำนาจใกล้สูญสิ้นใน 4 ประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

(พิชัย รัตตติก ฌ ภูเก็ต, มติชนออนไลน์, 2563)

ประการที่ 1 รัฐบาลได้ออกมาปฏิบัติการเชิงรุก ด้วยการประกาศยกเลิกภาวะฉุกเฉินและแถลงแผนการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่นในทุกกระดับ เพราะการเลือกตั้งท้องถิ่นคือการสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ประชาชนในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง อันเป็นการสร้างความหวังให้แก่ประชาชนในทุกกระดับ โดยเริ่มจากการเลือกตั้งกรุงเทพมหานครและองค์การบริหารจังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศซึ่งอาจจัดในช่วงเดือนกันยายน ต่อด้วยการเลือกตั้งเมืองพัทยาและเทศบาลทุกแห่งในช่วงเดือนตุลาคม และปิดท้ายด้วยการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในช่วงเดือนพฤศจิกายน

ประการที่ 2 รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ออกมาประกาศว่ารัฐบาลจะสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง เพื่อให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่างอย่างกว้างขวาง และมีเนื้อหาที่มีความเป็นประชาธิปไตย เพิ่มอำนาจแก่ประชาชน ขยายการมีส่วนร่วมและเสรีภาพมากขึ้น ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อร่างใหม่นี้คาดว่าจะใช้เวลาไม่เกินสามเดือน

ประการที่ 3 ประกาศยกเลิกยุทธศาสตร์ 20 ปี (2561–2580) เพราะยุทธศาสตร์ฉบับนี้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและในปัจจุบันก็ล้าสมัยไปแล้ว พร้อมกันนั้นก็แก้ไข พรบ.การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 2560 เสียใหม่ เพื่อฉีกพลังทางสังคมและให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติใหม่ และสิ่งสำคัญอีกประการในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติคือ การกำหนดระยะเวลาที่ใช้ยุทธศาสตร์ไม่ควรเกิน 4 ปี เพราะสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในปัจจุบันและอนาคต มีความไม่แน่นอนสูงและ

มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนทำให้ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ล้าสมัยและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ในชั่วข้ามคืน

ประการที่ 4 ประกาศสนับสนุนและสร้างกลไกที่เป็นรูปธรรมเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ตำรวจ และกองทัพ โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

ประการที่ 5 การปรับคณะรัฐมนตรี โดยปรับบุคคลทุกคนที่มีชื่อเสียงและพฤติกรรมอื้อฉาว เรื่องการทุจริตประพฤติมิชอบ ปกปิดทรัพย์สิน และมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และบุคคลที่ไร้ความสามารถออกจากตำแหน่งทุกคน จากนั้นแต่งตั้งบุคคลใหม่เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแทนโดยพิจารณาจากความสามารถ ความซื่อสัตย์ และการเสียสละต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง มิใช่แต่งตั้งตามจำนวนโควตาของ ส.ส.ของแต่ละกลุ่ม แต่ละพรรค แต่หากในสัปดาห์หน้าประชาชนยังไม่เห็นสัญญาณ 5 ข้อข้างต้นก็หมายความว่าสิ่งที่พลเอกประยุทธ์แสดงเป็นสัญญาณประชานิยมในวันที่ 17 มิถุนายนนั้นเป็นปฏิบัติการเชิงจิตวิทยามวลชน เพื่อบรรเทาแรงกดดันต่อรัฐบาลเท่านั้นเอง และหากเป็นเช่นนั้น ก็ถือว่าพลเอกประยุทธ์เป็นคนที่ไร้สัจจะซ้ำซาก ดังที่เคยละเมิดสัญญาประชานิยมเรื่องการปฏิรูปและการคืนความสุขให้แก่ประชาชน เมื่อสร้างความหวังและให้สัญญาประชานิยมแล้ว หากพลเอกประยุทธ์ไม่รักษาสัญญาในครั้งนี้อนาคต ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของพลเอกประยุทธ์คงหมดสิ้นไป แต่หากสามารถรักษาสัญญาและทำได้จริงดังที่ประกาศเอาไว้ ความทรงจำของสังคมที่มีต่อพลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา หลังหมดสิ้นอำนาจก็จะแตกต่างออกไป ดังนั้น หากพลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา ผลักดันวิธีการใหม่ ออกมาแล้วเผชิญการทำลายจากความเป็นจริงทางการเมืองที่เต็มไปด้วยเครือข่ายโครงสร้างอำนาจอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้องและผลประโยชน์ ก็คงไม่สามารถยืนหยัดได้ยาวนาน เจตจำนงก็จะอ่อนลง และหวนกลับไปสู่การกระทำในแบบเดิม ๆ หรือ Old normal ดังเช่นที่เคยเป็นมาตลอด 7 ปีที่ครองอำนาจ ซึ่งความเป็นจริงทางการเมืองที่เราพบเห็นบ่อยครั้งของผู้มีอำนาจ คือ ยามที่มีอำนาจล้นฟ้า มักสำคัญและมองตนเองเป็นศูนย์กลางจักรวาล ทำอะไรไม่ฟังใคร ไม่ชอบการตรวจสอบ แต่ยามใกล้หมดอำนาจ ก็มักสำนึกผิด จิตอยากเป็นประชาธิปไตยและอยากให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อหวังใช้ประชาชนเป็นฐานยึดเวลาแห่งอำนาจของตนต่อไป แต่นั่นก็สายเกินไปแล้ว

บทสรุป

สัญญาประชาคม (social contract) เป็นความตกลงร่วมกันของคน เพื่อเป็นการแสวงความตกลงและทางออกของปัญหาสังคมใดปัญหาหนึ่ง เป็นแนวคิดตะวันตกช่วงศตวรรษที่ 16-17 เริ่มจาก Thomas Hobbes, John Locke และ Jean Jacques Rousseau ทั้งสามแนวคิดตกผลึกมาหยุดที่แนวคิดของ Rousseau เป็นข้อตกลงยินยอมตามเจตนารมณ์ (will) ของประชาชนส่วนใหญ่ในการจัดตั้งรัฐและมอบอำนาจให้แก่ผู้นำในการปกครองประเทศ เป็นการมอบอำนาจและยอมรับผู้ปกครองของประชาชน ที่มาผูกพันถึงคนรุ่นหลังด้วย โดยรัฐที่ดีต้องเป็นประชาธิปไตย ในกระบวนการ “แบ่งปันอำนาจ” (power sharing) ของผู้นำที่สำคัญก็คือ “ระบบเลือกตั้ง” (election) และ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างกติกาในการอยู่ร่วมกัน” โดยมีรัฐธรรมนูญเป็น “สัญญาประชาคม” ร่วมกันเป็นกฎกติกาเดียวในสังคมทฤษฎีสัญญาประชาคมนั้นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ชาวบ้านในฐานะผู้ถูกปกครองเป็นหลัก หากรัฐบาลทำตามสัญญาไม่ได้ ประชาชนถือเป็นสิทธิโดยธรรมชาติที่จะเรียกคืนความไว้วางใจจากรัฐบาลได้ เช่นกันการหาเสียงด้วยประการใดของนักการเมืองทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นจึงมีผลผูกพันกับประชาชนชาวบ้านอย่างแยกกันไม่ออก สัญญาประชาคมก็คือนโยบายอย่างหนึ่ง คนที่พูดไปแล้วก็ต้องรักษาคำพูด โดยเฉพาะบุคคลสาธารณะหรือคนที่อาจสามารถใช้เพื่อพัฒนาให้พี่น้องประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้อยู่ดีกินดีบ้านเมืองพัฒนา (สัญญาประชาคมท้องถิ่น, สยามรัฐออนไลน์, 2565) จากเปลี่ยนจากรัฐบาลจากรัฐประหาร มาเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเต็มตัว ถึงแม้หลายๆ จะยังเป็นคนหน้าเดิม แต่ความได้เปรียบเสียเปรียบหลายอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้ คือ ข้อเด่น ประกอบด้วย (1) พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สามารถนำคณะรัฐมนตรีเข้าทำงานและสานต่อนโยบายต่อเนื่องจากรัฐบาล คสช. ได้เลย (2) มีความแน่นแฟ้นกับกองทัพ ซึ่งเป็นฐานความมั่นคงให้รัฐบาลใหม่ (3) อำนาจบริหารประเทศที่แท้จริงยังอยู่ในมือกลุ่ม 3 ป. (ประวิตร-ประยุทธ์-ปิ๊ง) (4) มีกลุ่มนักการเมืองที่มีความเป็นมืออาชีพ เชี่ยวชาญในเรื่อง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เข้ามาช่วยงานมากขึ้นเพื่อปิดจุดอ่อน โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ (5) คุณสมบัติส่วนตัวของ “บิ๊กตู่” ภาพพจน์ดีไม่มีทุจริตโกงกิน มีความเด็ดขาด ทำให้ประชาชนไว้วางใจ เชื่อใจ ส่วนข้อด้อย ประกอบด้วย (1) รัฐบาลบิ๊กตู่ 2/1

เสี่ยงอยู่ยาก หรือเป็นรัฐบาลอายุสั้น เพราะเสียงในสภาปรึมน้ำ (2) เสี่ยงเกิดการตีรวน ทะเลาะเบาะแว้งกันภายในรัฐบาลสูง เนื่องจากไม่มีใครยอมใคร เพราะรัฐบาลต้องฟังเสียง ส.ส.อย่างหนักในการผ่านงบฯ ผ่านกฎหมาย (3) เสี่ยงทำงานติดขัด ผลงานไม่เป็นที่ประทับใจปชช. เพราะโควต้ากระทรวงสำคัญๆ อยู่ในมือพรรคร่วม ไม่มีเอกภาพเด็ดขาดเหมือนเดิม (4) ผจญกับเกมการเมืองในสภาจากฝ่ายค้าน เพื่อเป้าหมายล้มรัฐบาล “บิ๊กตู่” (5) รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ความน่าเชื่อถือต่ำ เพราะถูกมองว่าเป็นรัฐบาลสืบทอดอำนาจมาจาก คสช.

ความรุนแรงจากวิกฤตโรคระบาดร้ายแรงไม่น้อยกว่าความรุนแรงจากรัฐ คลังอำนาจตลอดปี 2564 มีการใช้อำนาจและกฎหมายที่บิดเบือน กลั่นแกล้ง คุกคามประชาชนอย่างรุนแรง ประชาชน นิสิตนักศึกษา ทั้งที่ออกมาเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มุ่งหวังการคืนประชาธิปไตยหรือแม้แต่ประชาชนที่ออกมาสะท้อนความเดือดร้อนจากนโยบายรัฐ ความย่อยยับตลอดปี 2564 มีเหตุแห่งปัญหามาจากรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ไม่ยึดโยงกับประชาชน ดำเนินนโยบายและบังคับใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงความยากลำบากของประชาชน ไม่รับฟังเสียงสะท้อนและผลกระทบ อันเป็นผลโดยตรงจากรัฐธรรมนูญ 2560 ที่บิดเบือนกลไกประชาธิปไตย ช่วงชิงอำนาจรัฐบาลห่างไกลจากประชาชน นายกรัฐมนตรีไม่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน แต่ถูกแต่งตั้งขึ้นโดยการสนับสนุนของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่ไม่ได้มาจากประชาชน รัฐบาลได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ปิดเผด็จและงูเห่า ถูกจัดตั้งขึ้นได้โดยไม่คำนึงถึงประชาชนว่าได้ลงมติไว้วางใจให้เข้ามาบริหารประเทศหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช และเชาวนะ ไตรมาศ. (2557). ข้อมูลพื้นฐาน 80 ปี ประชาธิปไตยไทย กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา. (ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา).
 เทศบาลขุนทะเล. (2561). สัญญาประชาคม สัญญาใจไทยทั้งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2565 จาก: <http://www.khuntalae.go.th/networknews/detail/32432>
 บ้านจอมยุทธ์. (2565). การกำเนิดรัฐ. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2565.

- จาก https://www.baanjommyut.com/library_4/politics/02_2_2.html
- ปฐมพร คงนุช. (2562). การวิเคราะห์การให้ความสำคัญต่อบริบทนโยบายด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มา
จากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ศึกษาผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติ. ใน
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเชษฐ์ โตอิน. (2564). การผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
ไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สยามรัฐออนไลน์. (2565). สัญญาประชาคมท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2565.
จาก: <https://siamrath.co.th/n/125946>
- เอกจิต สว่างอารมณ์ และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2560). การศึกษาวาทกรรมประชานิยมของ
พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติ.
วารสารการสื่อสารมวลชน. 5(2), 71-96.